

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 14 mars 1895, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder till förekommande af förväxling mellan den nya blänkfyren vid Sandhammaren och andra i granskapet befintliga fyrar.

Uti en till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 90, har herr *Lasse Jönsson* föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det tacktes Kongl. Maj:t låta vidtaga de åtgärder, som kunna vara erforderliga för undanrödjande, till den utsträckning sådant kan ske, af hvarje anledning till förväxling mellan den nya blänkfyren vid Sandhammaren och andra i granskapet befintliga fyrar.

Under sistlidet års riksdag hade samme motionär uti en då under n:o 56 väckt motion hemställt om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, antingen att å Sandhammaren jemte den nuvarande blänkfyren äfven en numera släckt fyr måtte tändas, att lysa på samma sätt som före 1891, eller att båda fyrarne blefve återställda i sitt förra skick, samt till stöd för detta sitt förslag hufvudsakligen anfört följande.

Vid 1859—1860 års riksdag hade rikets ständer bifallit en af Kongl. Maj:t framställd proposition om uppförande, för en beräknad kostnad af 181,000 riksdaler riksmünt, af en fyrinrättning vid Sand-

hammaren å Skånes sydöstra kust, en åtgärd som, på sätt i den kongl. propositionen framhållits, af vederbörande departementschef ansetts vara med hänsyn till de på detta farliga ref inträffade täta strandningar och skeppsbrott synnerligen magtpåliggande, och hade i fråga om sättet för inrättandet af fyren angifvits, att densamma till undvikande af förvexling med de två närbelägna danska fyrarna å Bornholm och Christiansö, af hvilka den förra då lyste med stillastående sken och den senare vore omgående eller blinkfyr, borde bestå af två fyrar och förses med lentille-apparater af andra ordningen och med stillastående sken.

I följd af Riksdagens berörda beslut uppfördes två fyrtorn af jern och anbragtes derå fasta sken, hvilka 1862 tändes till allmän belåtenhet för så väl ortens fiskeriidkande befolkning som sjöfartsidkarne i allmänhet. De derstädes förut hvarje år i mängd återkommande strandningarna med åtföljande förlust af människolif och gods hade nästan alldeles upphört. Berörda, i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut vidtagna anordning, som för sjöfarten visat sig så gynsam och nyttig, blef dock sedermera af kongl. lotsstyrelsen ändrad, i det att, i stället för de nämnda välkända fyrarna, den 22 april 1891 tändes en s. k. blänkfyr, dervid den ena fyren släcktes. Denna åtgärd hade af de sjöfarande mottagits med stort missnöje och beklagande, och försök gjordes snart nog af så väl assurans- och sjömansföreningar som enskilde sjöfartsidkare att vinna ändring och åter få begge fyrarna tända. Ansökningar derom hade nemligen ingifvits redan på våren samma år till lotsstyrelsen från samtliga svenska assuransbolag och alla mera framstående assuransföreningar.

Sedan lotsstyrelsen i beslut den 9 juni 1891 förklarar framställningen icke till någon åtgärd föranleda, ingick handels- och sjöfartsnämnden i Malmö i maj 1892 till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan, att jemte den nuvarande blänkfyren äfven den släckta fasta fyren måtte tändas, och hade 269 fartygsbefälhafvare och skeppsredare instämt i denna önskan, hvarjemte Christiania Sömandsförening och Den Almindelige Danske Skibsførerforening af 1874 uttalat sig i samma syfte, men någon ändring i den öfverklagade fyrbelysningen hade emellertid icke blifvit företagen.

Motionären, som icke ville ingå på frågans tekniska natur, önskade endast framhålla, att samma skäl, som Riksdagen 1859—1860 användt för sitt beslut, att blänkfyren på Sandhammaren lätteligen kunde förvexlas med fyren på Bornholm, äfven anförts af assuransföreningar och sjöfartsidkarne. I verkligheten hade också visat sig, att,

, efter det fyrinrättningen förändrats, strandningar och andra olycks-händelser ofta uppkommit, och att en del af dem, som lidit skeppsbrott, uti afgifven sjöförklaring tagit på sin ed, att olyckan inträffat genom förvexling af Sandhammarens och Bornholms fyrar.

Berörda motion öfverlemnades till behandling af Andra Kammarrens fjerde tillfälliga utskott, som i afgifvet utlåtande af den 15 mars 1894, n:o 11, bland annat anförde:

Af för utskottet tillgängliga handlingar hade inhemtats, att lotsstyrelsen i skrifvelse till Kongl. Maj:t angående nyanskaffningar och tillfälliga behof den 26 februari 1889 föreslagit, att den ena af Sandhammarens begge fyrar skulle borttagas samt den andra fyren förändras från hvit till tindrande fyr af 2:dra ordningen, och såsom skäl därför anført, att, jemte det ljusstyrkan derigenom komme att ökas, fyrpersonalen skulle kunna minskas och besparing jemväl vinnas i det årliga underhållet, äfvensom att ett jerntorn och två linsapparater blefve tillgängliga att på annat ställe användas; men fann Kongl. Maj:t genom beslut den 15 mars 1889 framställningen icke böra godkännas.

I underdånig skrifvelse den 21 januari 1890 angående nyanskaffningar m. m. för lotsverkets behof förnyade lotsstyrelsen sin berörda framställning, hvarvid endast anfördes, att ljusstyrkan komme att ökas, och att kostnaden beräknats till 27,500 kronor. Denna hemställan blef den 7 februari 1890 godkänd af Kongl. Maj:t, som i sammanhang dermed anvisade medel för arbetets utförande, hvarefter den 22 april 1891 de båda fasta fyrarna släcktes och i stället tändes *en* fyr med blänk.

På våren samma år ingingo emellertid åtskilliga svenska sjöförsäkringsbolag och assurancesföreningar med en framställning till lotsstyrelsen, att de båda fasta fyrarna åter måtte varda tända, af den anledning att Sandhammarens nya fyr lätteligen förvexlades med Hammerens fyr å Bornholm på farvattnets andra sida, till bevis hvarför åberopades en omkring åtta dagar efter fyrens förändring inträffad strandning, dervid ett svenskt skepp med värdefull last förlist strax vester om Sandhammarens nya fyr, som om bord tagits för Hammerens fyr. Sedan vid ärendets företagande inför lotsstyrelsen föredraganden anført, att förändringen i fyrbelysningen vid Sandhammaren genomförts i syfte att med en fullt modern fyrtyp ersätta den af två fasta fyrsken, hvilka bland annat företedde den olägenheten, att inom vissa områden af lysfältet fyrskenen för ögat sammanföller till ett sken, samt att skilnaden mellan Sandhammarens och Hammerens fyrsken vore så karakteristisk, att en fartygsbefälhafvare, som egde kännedom om de begge fyrarnas

olika utseende svårligen borde på dem taga miste, fann lotsstyrelsen den gjorda framställningen icke böra till vidare åtgärd föranleda.

Den 31 oktober 1892 inkom till Kongl. Maj:t från Malmö handels- och sjöfartsförening ansökan, att å Sandhammaren jemte den nuvarande blänkfyren äfven den nu släckta fyren måtte tändas. I denna ansökan hade handels- och sjöfartsnämnderna i Trelleborg, Ystad, Landskrona och Simrishamn förenat sig, hvarjemte vid ansökningen funnits fogade intyg från mer än 200 fartygsbefälhafvare med flere af innehåll, att Sandhammarens nya fyr lätt kunde förvexlas med Hammerens fyr. Tillika bifogades yttranden från Christiania Sömandsförening och Den Almindelige Danske Skibsførerforening. I afgifvet utlåtande den 6 december 1892 förklarade lotsstyrelsen, att erfarenheten dittills icke i något enda fall ådagalagt, att fyrarna vid Sandhammaren och Hammeren förvexlats på grund af deras karakter, utan att, om förvexling egt rum, en sådan förorsakats af okunnighet.

Angående de båda fyrarnas beskaffenhet hade fyringeniörskontoret meddelat lotsstyrelsen, att Sandhammarens nuvarande fyr framvisade $1\frac{1}{2}$ sekunders ljus, $3\frac{1}{2}$ d:o mörker samt $1\frac{1}{2}$ d:o ljus o. s. v., och Hammerens intermittenta fyr deremot 23 sekunders ljus, 2 d:o mörker, 3 d:o ljus, 2 d:o mörker samt 23 d:o ljus o. s. v., hvarjemte kontoret uti sitt af lotsstyrelsen åberopade yttrande afstyrkt att med bibehållande af den nuvarande tindrande fyren tända den gamla, som för närvarande icke användes, enär derigenom den olägenheten skulle uppstå, att den ena fyren blefve betydligt starkare än den andra, och således i många fall fyrens karakter af dubbelfyr skulle upphöra. Fyringeniörskontoret ansåg dessutom, att en återgång till de båda fasta fyrarna vore olämplig, emedan det fasta skenet gäfvade en betydligt mindre ljusstyrka än blänkfyr, hvilken senare vore ungefär 4,3 gånger ljusstarkare än den förra, och dubbelfyren med fast sken hade det felet, att dess karakter af dubbelfyr försvunne i vissa riktningar och på vissa afstånd. Att jemte den nuvarande anordna ytterligare en blänkfyr vore äfven olämpligt, emedan det svårligen läte sig göra att få de båda apparaterna att arbeta absolut likformigt, och det sålunda sannolikt skulle inträffa, att den ena fyrens blänk infölle under den andra fyrens förmörkelse, hvarigenom fyrens dubbelkarakter ginge förlorad.

Genom beslut den 27 januari 1893 hade Kongl. Maj:t lemnat ifrågavarande framställning utan afseende.

Utskottet meddelade vidare, att det fått emottaga skriftlig uppgift å de strandningar, som egt rum från och med år 1862, då de båda

fasta fyrarna tändes, till och med år 1892, hvaraf inhemtats, att under sagda tid inträffat tillhopa 84 strandningar, som förorsakats 16 af icke utredd orsak, 61 i följd af storm och tjocka, 5 genom strandsättning samt 2 med föranledande af obekantskap med fyrbelysningen, äfvensom att under 1891 inträffat 4 strandningar och 8 sådana under år 1892. Af de strandningar, som förekommit under år 1891, hade 3 vållats af storm och tjocka samt 1 genom obekantskap med fyrbelysningen. De strandningar åter, som egt rum under år 1892, hade föranledts 1 af okänd anledning, 5 i följd af storm och tjocka, 1 genom strandsättning samt 1 af obekantskap med den förändrade fyrbelysningen.

Utskottet, som funnit det synnerligen vanskligt att bedöma, hvilken art af fyrbelysning bäst kunde främja det eftertraktade målet, tilltrrodde sig ej att afgifva bestämdt besked, huru vida det antydda syftet säkrast kunde vinnas genom att, på sätt motionären då påyrkat, de båda fasta fyrarna åter tändes eller att jemte blänkfyrn den nu släckta fyren tändes, eller ock att två blänkfyrar inrättades. Tyngdpunkten i motionärens framställning syntes dock utskottet ligga deri, huru vida den nya fyrbelysningen vore så inrättad, att den lätteligen kunde förvexlas med andra i närheten befintliga fyrar, och i detta afseende ville utskottet fästa uppmärksamheten derpå, att mer än 200 personer, bolag och föreningar uttalat sina betänkligheter mot den nya fyrinrättningen vid Sandhammaren hufvudsakligast af den anledning, att samma fyr lätteligen kunde förvexlas med den på andra sidan af farvattnet befintliga fyren vid Hammeren. Om nu ock från detta antal sannolikt måste frånräknas några, som vore med förhållandena mindre förtrogna, återstode ändock så många och bland dem sådana, hos hvilka full sakkunskap måste förutsättas, att äfven med aktgifvande derå, att nya former lätt utsättas för klander af dem, som vore vanda vid förutvarande förhållanden, tvekan om den nyinrättade fyrbelysningens lämplighet af sig sjelft framträdde och manade till öfvervägande, om ej åtgärder kunde utletas, hvarigenom en sådan olägenhet blefve undanröjd. Då vidare den gamla fyranordningen, utskottet veterligen, icke framkallat någon anmärkning eller klander från dem, som anlitat sjöfarten förbi Sandhammaren eller varit i dylika företag intresserade, men den nya fyrbelysningen åter föranledt ett så samstämmigt missbilligande från vederbörande, syntes jemväl denna omständighet innebära vittnesbörd derom, att den nya fyren ej vore så inrättad, som för handen varande förhållanden kräfde.

Med påpekande, att en dansk Skipsföreforening oemotsagdt upp-gifvit, att förvexling lätt kunde ske mellan ifrågavarande fyr och en vid Smygehuk, och att enligt utskottet lemnad uppgift samma förhållande gälde med fyren vid Simrishamn, funne därför utskottet hvad till stöd för motionen förekommit föranleda till det antagande, att förvexlingar kunde uppstå mellan ifrågavarande blänkfyr och andra i närheten be-fintligen fyrar, och då ett sådant förhållande utan tvifvel lände sjöfarten till men, hemställde utskottet om skrifvelse till Kongl. Maj:t med an-hållan, att Kongl. Maj:t ville låta vidtaga de åtgärder, som kunde vara erforderliga för undanrödjande, till den utsträckning sådant kunde ske, af hvarje anledning till förvexling mellan den nya blänkfyren vid Sand-hammaren och andra i granskapet befintliga fyrar.

Denna hemställan blef utan diskussion af Andra Kammaren bi-fallen.

Första Kammarens första tillfälliga utskott, till hvars behandling ärendet af nämnda kammare hänvisades, hemställde, att Första Kam-maren måtte biträda Andra Kammarens ofvanberörda beslut, men blef denna hemställan af Första Kammaran utan votering afslagen efter en kortare diskussion, derunder såsom skäl för afslag hufvudsakligen an-fördes, att, ehuru väl strandningarna vid Sandhammaren varit talrikare under de senare åren än i medeltal förut, detta dock icke borde läggas den skedda förändringen af fyrarna till last, när skeppsbrodden varit beroende på obekantskap med fyrbelysningen och icke föranledts af dennas beskaffenhet, att förändringen skett för att undanröjda olägen-heten deraf, att under vissa förhållanden ljuset från *två fyrar* flöte till-sammans, så att det såge ut, som om det utstrålade från endast *en*, hvilket just utgjorde anledningen till att fyrbelysning med två fyrar numera användes endast på få ställen, att Sandhammarens nya fyr, som vore i ljusstyrka jemförlig med de gamla fyrarna som talet 2,263 till talet 527 och vore en af de förnämsta fyrarne på vårt lands kuster, icke borde kunna förvexlas med den andra omförmälda fyren af den, som kände dessa fyrars karakterer, samt att, då Kongl. Maj:t den 27 januari 1893 haft denna fråga under bedömande och förklarar den böra lemnas utan afseende, det ej vore skäl att göra framställning om, att Kongl. Maj:t så snart derefter å nyo skulle taga ärendet under ompröfning.

Uti sin vid innevarande riksdag afgifna motion har motionären, med erinran om ärendets behandling vid nästlidet års riksdag, såsom ytterligare bevis för blänkfyens vilseledande beskaffenhet anført, att vid Sandhammaren strandat den 25 oktober sistlidet år holländska

skonertskeppet »Albertina» och den 20 december samma år danska jakten »Hans Henric», hvilka begge fartygs befälhafvare förklarar olyckorna hafva vållats af misstag på fyrar.

Till komplettering af ofvan stående uppgifter å de vid Sandhammaren från och med 1862 inträffade strandningar har utskottet förskaffat sig afskrifter af de till lotskaptenen i Malmö lotsfördelning ingifna strandningsrapporter för åren 1893 och 1894. Enligt dessa rapporter hafva på sagda plats inträffat fem dylika olyckshändelser under hvartera af de nämnda åren. De under 1893 timade strandningar uppgifvas hafva vållats i två fall af förvexling mellan Sandhammarens och Hammerens fyrar, i två fall af tjocka och i ett fall af annan orsak. — Beträffande strandningarna under 1894 uppgifves, att två varit föranledda af tjocka, att en skett genom strandsättning, att en, dervid skonertskeppet »Albertina» förolyckats, vållats deraf, att befälhafvaren antagit Hammerens fyr vara Christiansö fyr och Sandhammarens fyr Hammerens fyr, samt att en, dervid jakten »Hans Henric» blifvit vrak, föranledts deraf att skepparen, som visserligen visste sig vara i närheten af Sandhammaren, likväl icke kunde igenkänna fyren, beroende dock detta, enligt en från öfverfyringeniören till utskottet öfersänd afskrift af ett utaf sistbemälda fartygs befälhafvare uppsatt koncept till sjöförklaring, deraf att skepparen saknat kännedom om den vidtagna förändringen af fyrarna.

Från öfverfyringeniören har utskottet fått mottaga två promemior rörande den förevarande frågan. I den ena af dessa har, med påpekande hurusom skälet till missnöjet med den nuvarande fyren uppgifvits vara faran af förvexling mellan Sandhammarens och Hammerens fyrar, blifvit anmärkt, att som den förra fyren vore tindrande och den senare fast fyr med 2 korta förmörkelser, samt en tindrande fyr med blänk af $1\frac{1}{2}$ sekunders varaktighet aldrig kunde synas med stadigt fast sken, så kunde Hammeren genom en för kort observation eller under säregna förhållanden möjligen tagas för Sandhammaren, men deremot denna senare endast på grund af okunnighet eller grof vårdslöshet kunna antagas vara Hammerens fyr.

I den andra promemorian meddelas, att man å danska lotsmyndighetens sida vore, ehuru det förefölle underligt, att förvexling skulle kunna ega rum mellan Hammerens och Sandhammarens fyrar, likväl,

derest så från svensk sida önskades, villig att söka utverka tillstånd till Hammerens ändring sålunda, att den komme att visa stadigt sken, som hvar $\frac{1}{2}$ minut förmörkades, hvarförutom skulle inrättas en knallstation på Hammerens nordligaste udde och tillika derstädes byggas en mindre blyxfyr visande en blänk hvar $2\frac{1}{2}$ sekund, hvadan sålunda två fyrar komme att finnas vid Hammeren, ehuru den gamla af 1:sta ordningen blefve hufvudfyren.

Å andra sidan har för utskottet tillhandahållits en inför Sö- og Handelsretten i Köpenhamn den 15 september 1893 afgifven sjöförklaring rörande danska ångfartyget Magnus' strandning vid Sandhammaren den 6 samma månad och år, vid hvilken sjöförklarings afgifvande befälhafvaren uppgifvit och närvarande besättningsmanskap på ed intygat, att nämnda olyckshändelse varit vållad deraf, att man om bord antagit Sandhammarens fyr för Hammerens fyr. Vidare har befälhafvaren å en i Stockholm hemmahörande större ångare, som gör regelbundna turer mellan Stockholm och Amsterdam med anlöpande af Malmö, uti ett till utskottet afgifvet skriftligt yttrande förklarat, att vid ett tillfälle under sistlidet års höst, då Sandhammarens fyr observerades från nämnda fartyg på sju minuters afstånd, densamma för så väl befälhafvaren som styrmannen å fartyget syntes såsom fast, intill dess man närmat sig på fem minuters afstånd, då man började kunna urskilja blänkarne, att berörda iakttagelse skedde vid en luft, som närmast skulle kunna betecknas såsom »duggregnstjocka», att ungefär samtidigt, som Sandhammarens fyr kom i sigte, äfven iaktogs Hammerens fyr, hvilken då tedde sig som blänkfyr, att orsaken till detta senare förhållande förmodades ligga deri, att fyrens förmörkelser följde för tätt på hvarandra, att åter anledningen dertill, att Sandhammarens fyr syntes såsom fast fyr, troddes vara den, att blänkarna följde på hvarandra allt för hastigt, hvilket kunde verka, att ett föregående blänksken qvarstannade i den tjocka luften, tills en ny blänk följde, att denna olägenhet torde vara afhulpen, om en ändring kunde företagas på sådant sätt, att fyren, som nu blänkte hvar femte sekund, i stället komme att visa blänk hvar tionde sekund, att möjligheten af en sådan ändring utaf Sandhammarens fyr syntes vara tänkbar, eftersom under sistlidet års höst en liknande förändring vidtagits med en annan fyr, nemligen Hvens nordvestra fyr, som förut blänkte hvar tionde sekund, men numera blänker hvar tjugonde sekund, samt att, ehuru det vore endast vid tjock och ej i sigtbar luft, som Sandhammarens fyr kunde te sig missvisande på ofvan angifna sätt, detta dock vore betänkligt, eftersom det just vore i tjockt och disigt väder, som fyrar

borde kunna distinkt urskiljas, derest de skulle vara till åsyftadt gagn.

Då af hvad som förekommit under ärendets behandling inom utskotten vid såväl sistlidet som innevarande års riksdag synes framgå, att, ehuru väl, på sätt från lotsstyrelsens sida äfvensom af en talare inom Första Kammaren framhållits, de i fråga varande båda fyrarne vid Sandhammaren och på Bornholm tillhöra skilda fyrtyper och derför äro till sin karakter olika, misstag på dessa fyrar likväl förekommit, hvilka icke kunna tillskrifvas okunnighet eller bristande uppmärksamhet, har utskottet ansett det vara angeläget, att åtgärder snarast möjligt varda vidtagna till undanrödjande af ett sådant för sjöfarten menligt förhållande; och har utskottet trott den omständighet — hvilken torde vid sistlidna års riksdag hafva utgjort hufvudskälet för Första Kammarens afslag — att nemligen Kongl. Maj:t i början af 1893 haft under bedömande en framställning om ändring af ifrågasvarande fyr, så mycket mindre hafva behöft utgöra hinder för aflåtande af den vid nämnda riksdag utaf Andra Kammaren för dess del beslutade skrifvelse, som Kongl. Maj:ts 1893 fattade beslut afsett ifrågasatt förändring af fyren på ett visst angifvet sätt, medan deremot den föreslagna skrifvelsen allenast skulle gått ut på en anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga de åtgärder, Kongl. Maj:t kunde finna för det angifna ändamålet erforderliga.

Icke heller har det synts utskottet, som skulle en framställning till Kongl. Maj:t i denna fråga blifva öfverflödig i följd af den utaf öfverfyringeniören meddelade upplysning om vissa af danska lotsverket påtänkta förändringar utaf Hammeren, deribland inrättandet af en mindre fyr i närheten af den nuvarande större fyren. Ty dels framgår det af berörda meddelande, att en framställning från svensk sida lärer erfordras för att berörda åtgärd i afseende å Hammerens fyr skall varda en verklighet, dels antager utskottet, att en ändring af Sandhammarens fyr — om också icke medelst tändande af ytterligare en fyr derstädes — möjligen kan vara behöflig, äfven om vid Hammeren komme att finnas två fyrar.

Enär utskottet alltså håller före, att fullgiltiga skäl fortfarande förefinnas för aflåtande af en sådan skrifvelse, som Andra Kammaren för sin del vid sistlidet års riksdag beslutade, får utskottet hemställa, att kammaren måtte, med bifall till den nu föreliggande motionen, för sin del besluta

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta vidtaga de åtgärder, som kunna vara erforderliga för undanröjande, till den utsträckning sådant kan ske, af hvarje anledning till förväxling mellan den nya blänkfyrn vid Sandhammaren och andra i grannskapet befintliga fyrar.

Stockholm den 14 mars 1895.

På utskottets vägnar:

W. SKYTTE.